

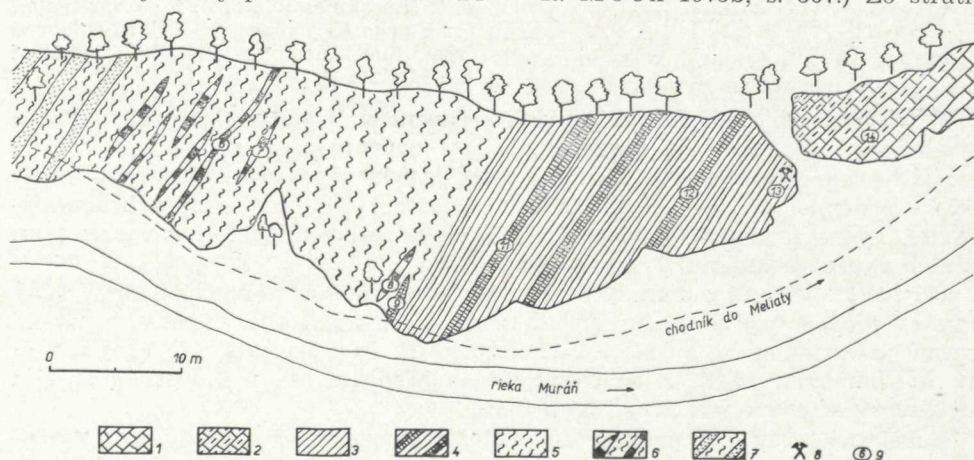
sa objavuje prímes klastického kremeňa a súvrstvie postupne prechádza do liasového súvrstvia grestenského typu.

5. Meliata — typová lokalita meliatskej série

(R. Mock)

Typová lokalita meliatskej série (obr. 8) sa nachádza severne od obce Meliata asi 400 m powyše starého mlyna v doline Muráňa na ľavej strane rieky. Je odkrytá v dĺžke vyše 100 m. Bola to prvá lokalita, z ktorej sa podarilo získať pomerne bohatú mikrofaunu. Miesta, z ktorých boli odobraté vzorky, sú v teréne výrazne označené.

Profil sa začína masívnymi, hrubokryštalickými vápencami, ktoré sú zároveň najspodnejším členom meliatskej série v celom okolí Meliaty. Ich podložie tu nepoznáme. Vápence majú značnú mocnosť, aspoň 200–300 m, pričom o ich pravej mocnosti nemáme údaje. Sú to svetlé až biele intenzívne metamorfované kryštalické vápence (mramory), v dolnej časti čisté, vyššie sa objavujú fliacky a pružky červenkastých ílovitých bridlíc, ktorých všeobecne smerom do nadložia pozvoľne pribúda. V najvyššej časti sú to už menšie polohy alebo šošovky, pri ktorých vzácne vystupujú aj vložky červenohnedých slienitých vápencov. Z takejto polohy je vzorka č. 14, ktorá poskytla pomerne bohatú a dobre zachovanú mikrofaunu, predovšetkým 20 druhov konodontov. (Celý zoznam konodontovej fauny pozri v H. Kozur — R. Mock 1973b, s. 367.) Zo strati-

Obr. 8. Schematický profil meliatskej série (pelson — jul) severne od Meliaty (R. Mock 1975): 1 — svetlé kryštalické vápence, 2 — vápence s červenkastými šmuhami, 3 — červenkasté kremité horniny, 4 — polohy rádiaritov a prekremených vápencov, 5 — tmavošedé až čierne ílovité bridlice, 6 — vložky šedých vápencov, 7 — tmavošedé pieskovce, 8 — stará kutacia jama, 9 — vzorky.

Fig. 8. Schematic Profile of the Meliata Series (Pelsonian — Julian) N of the Village of Meliata (R. Mock, 1975).

1 — light-coloured crystalline limestones, 2 — limestones with reddish banding, 3 — reddish quartzite rocks, 4 — radiolarite and silicified limestone layers, 5 — dark grey to black-coloured clay shales, 6 — grey limestones intercalations, 7 — dark grey sandstones, 8 — ancient prospecting pit, 9 — samples.

grafického hľadiska sú najdôležitejšie *Neospathodus kockeli*, *Veghella delicatula*, *Neohindeodella aequiramosa* a multielement *Gladigondolella tethydis*. Prvé tri druhy sú vedúcimi fosíliami pelsónu (medzi nimi je aj indexový druh konodontovej zóny *kockeli* (podľa H. Kozura — H. Mostlera 1972). Asociácia týchto foriem s druhmi multielementu *Gladigondolella tethydis* poukazuje na pelsón dinaridnej faunistickej provincie (pozri H. Kozur 1974). Z týchto miest pochádza aj *Globochaeta alpina*, ktorú opísal K. Borza (1966). Vo svetlých vápencoch sa zatiaľ nenašli nijaké organické zvyšky. Dá sa predpokladať, že v predmetamorfnom stave to boli vápence wettersteinského typu.

Styk vápencového komplexu s nadložným súborom pestrých kremitých hornín nie je celkom jasný. V dĺžke asi 5 m je zakrytý svahovou hlinou. Zdá sa, že tu prebieha zlom, pozdĺž ktorého došlo k odrezaniu tých členov, ktoré pôvodne predstavovali bezprostredný prechod medzi týmito dvoma rozdielnymi litologickými celkami. Na druhej strane však sú dôkazy o tom, že ide o pozvoľný prechod, a preto tu nepredpokladáme väčší „tektonický hiát“.

Nadložný súbor sa začína nápadne červenými a hrdzavosfarbenými tenkovrstvovitými jemnozrnnými kremitými pieskovecami a bridlicami, silne obohatenými kyslíčnikmi železa, ktoré dali dávnejšie podnet na plytké kutacie práce. V minulosti tieto horniny označili viacerí autori ako „pestré rádiolarity“. Pravých rádiolaritov je tu málo. Sú to len dosť ojedinelé polohy, ktoré tvoria vložky v komplexe kremitých bridlíc. Tie popri prevládajúcich rádioláriách obsahujú aj iné mikrofosílie, ktoré sa však z horniny veľmi ťažko izolujú, a preto sa ich druh určuje ťažko. Rádiolarity sú ružovej alebo červenkastej farby podobne ako okolité kremité bridlice a sú výrazne doskovité. Veľmi sa im podobajú aj ďalšie horniny — prekremenené vápence (pozri aj K. Borza in J. Bystrický et al. 1973), ktoré sa aj v minulosti väčšinou pokladali za rádiolarity. Tie však majú dobre zachovanú pôvodnú štruktúru. Boli to biotritity s filamentovou mikrofaciou. Sú preplnené mikrofosíliami, ktoré sa podobne ako z rádiolaritov získavajú ťažko. V hrubých výbrusoch vidno pestré spoločenstvo konodontov, skleritov holotúrií a iných mikrofosílií, ktoré dovoľujú zaradiť tieto vrstvy do ladínu až julu (vzorky 11 a 12). V dolnej časti tohto súboru v blízkosti kutacej jamy vystupuje niekoľko centimetrov mocná vložka zelenkastého tufitu (vz. 13).

Súvrstvie pestrých kremitých sedimentov červenkastej farby buduje ústrednú, morfológicky najvýznamnejšiu bralnatú časť tohto profilu. Jeho mocnosť je asi 30 m. Smerom do nadložia prechádzajú červenkasté horniny celkom pozvoľne do šedých až tmavošedých. Hneď za hranou previsnutej skaly sú to najprv šedé rádiolarity, vyššie tmavošedé lavicovité silne popukané vápence. Z týchto hornín sa odobrali ďalšie 2 pozitívne vzorky (č. 8 a 9). Obsahovali dobre zachovanú a v obidvoch vzorkách rovnakú mikrofaunu, hlavne konodonty. Spoločenstvo 10 druhov konodontov (zoznam pozri v H. Kozur — R. Mock 1973b, s. 367) poukazuje na spodnú *tethydis* assembl. zónu H. Kozura — H. Mostlera 1972, t. j. na príslušnosť týchto hornín k vrchnému kordevolu až spodnému julu. Stratigrafický najcennejší sú *Gondolella polygnathiformis*, *G. tadpole* a druhy multielementu *Gladigondolella tethydis*.

Celý súbor kremitých hornín, umiestnený medzi hrubokryštalickými svetlými vápencami a nadložným súvrstvom tmavých až čiernych bridlíc, postihla metamorfóza relatívne najmenej. Horniny majú vzhľad normálnych sedimentov, niekde slabo stlačených metakvarcitov. V mikroskope však vidno zjav-

nú rekryštalizáciu a novotvorbu minerálov, najmä kremeňa, sericitu a chlo-ritov.

Metamorfóza najviac postihla tmavé ílovité bridlice, ktoré tvoria ďalšiu časť profilu. Bridlice sú detailne zvrásnené, miestami zase pripomínajú čierne slabometamorfované horniny kulmu. Plochy vrstvitosti (bridličnatosti) sa lesknú od sericitu. Z podloží kremitých hornín sa vyvíjajú pozvoľne. Spôčiatku sú to nečisté, tmavošedé karbonáty, miestami s čiernymi rohovcami, vyššie už úplne prevládajú spomenuté tmavé bridlice. Tmavošedé karbonáty sa objavujú ešte niekoľkokrát ako tenké, niekoľko centimetrov mocné vložky alebo šošovky. Sporadicky sú to aj svetlošedé vápence, najmä v dolnej časti úseku. Dovedna tu vystupuje 6 takýchto vápencových polôh. Od bridlíc sa odlišujú aj menším stupňom metamorfózy. Vápence obsahujú chudobnú, zle zachovanú, ale určiteľnú faunu konodontov. Zaujímavá a stratigraficky cenná fauna pochádza najmä zo vzorky č. 6 a 7, odobratej z vložky svetlošedého vápence asi 3 m nad bázou bridličnatého súboru. Je tu prítomný nový druh — *Metapolygnathus misiki* Kozur a Mock — forma, ktorá sa vyvinula z *M. mostleri*. Podľa fylogenetického vývojového trendu radu *mostleri* (podľa H. Kozura 1972) ide tu o spodný júl.

Vo vyššej časti profilu sa začínajú objavovať vložky tmavošedých kremitých pieskovcov a kremitých bridlíc, až napokon tieto horniny prevládajú, resp. sa striedajú s tmavými sericitickými bridlicami bez karbonátov. Ešte vyššie, už v silne zasutenom teréne, pristupujú aj bázické efuzíva, ktoré študoval J. Kantor (1955). Celé súvrstvie tmavých bridlíc, vápencov a pieskovcov je niekoľko desiatok metrov mocné.

Na tejto lokalite sa paleontologicky dokázalo, že meliatska séria — jej uvedená časť — má vek persón až júl. Je evidentné, že najstaršia a najspodnejšia časť tohto profilu, z ktorej zatiaľ organické zvyšky nemáme, tento stratigrafický interval presahuje.

Meliatsku sériu možno teda porovnávať s podobne vyvinutými triasovými sedimentmi Bükku a Rudabánye nielen litologicky, prípadne podľa podobného stupňa metamorfózy, podľa podobných efuzív a telies ultrabázik, ale aj biostratigraficky.

Toto staronové stratigrafické začlenenie meliatskej série do stredného až vrchného triasu spolu so skutočnosťou, že tu ide o trias juhoalpsko-dinaridného vývoja, má ďalekosiahle geologické a tektonické dôsledky, na ktoré sme už stručne upozornili (H. Kozur — R. Mock 1973a, 1973b).

6. Jelšava — Štítnik — mladšie paleozoikum a trias gemeridnej obalovej jednotky (rožňavsko-železničkej a meliatskej série)

(J. Mello — R. Mock)

Územie medzi Jelšavou a Štítnikom je v južnej časti Spišsko-gemerského rudohoria jedným z najvhodnejších území na štúdium vzťahov horninových komplexov a tektonických jednotiek paleozoika a mezozoika.

Na karbónske súvrstvie Dúbravy a jej okolia, vyvinuté v ochtinsko-podrečianskej fácií (magnezity, dolomity, kryštalické vápence, diabázové tufity, fylity, grafitické fylity), je pozdĺž hrádocko-železničkej línie z J nasunutý